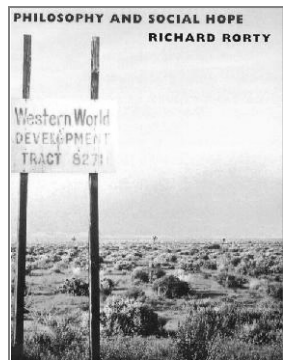

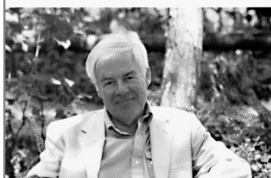
VERANDERING IS EEN VORM VAN HERBESCHRIJVING

“Echt interessante filosofie is een geschil tussen een ingegraven en tot last geworden vocabulaire en een opkomend nieuw veelbelovend vocabulaire.”

Dit citaat uit het boek *Contingentie, Ironie en Solidariteit* tekent de benaderingswijze van Richard Rorty. Hij zegt dat taal contingent is. Contingentie is het omgekeerde van noodzakelijkheid. In de managementliteratuur zegt de contingentietheorie dat er geen beste manier bestaat om een organisatie te besturen; dat dit altijd afgestemd moet worden op de omstandigheden. Het grenst aan toeval. Taal is iets evolutionairs. Het verandert continu omdat mensen telkens 'herbeschrijven'. De taal die op een gegeven moment 'werkt', is op dat moment de beste waarheid. Management is niet lineair, oorzaak→gevolg. Managers creëren met hun 'beleid' bewust of onbewust een stroom van onbeheersbare interacties. Verstandiger is het om de interactie op voorhand te gebruiken om tot beleid te komen: Verticale Dialoog dus.

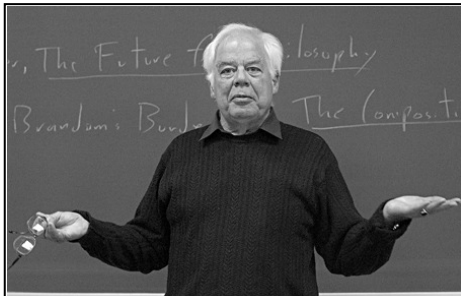

RICHARD RORTY

*Contingency, irony,
and solidarity*

Rorty, filosoof van het pragmatisme

Wetenschappelijk onderzoek naar de diepere betekenis van Verticale Dialoog, is dat haalbaar? Zo ja, dan zal de eer toekomen aan het denkwerk van Richard Rorty, die bij toeval op mijn onderzoekspad kwam, en daarna richtinggevend werd. Een filosoof die de filosofie ter verantwoording riep. Alle redenen stil te staan bij zijn werk. Kort na zijn dood schreef Wieteke van Zeil in de Volkskrant een Postuum. Zo goed samengevat kan ik het niet vertellen. Hierbij haar tekst.

Amsterdam. Wat werkt, is waar. Een bijzonder eenvoudig motto, dat met evenveel gemak blijft hangen als vele andere van zijn uitspraken. De Amerikaan Richard Rorty, de populairste filosoof van het pragmatisme, overleed vrijdag (8 juni 2007) in Palo Alto in Californië. Hij werd 75 jaar. Volgens Rorty is er buiten datgene wat de mens gelooft en de taal die hij bezigt, geen autonome waarheid. Waarheid hangt niet aan de mate waarin het correspondeert met feiten, het ligt daar waar het werkzaam is voor de mens, waar het geloven erin leidt tot een oplossing. Het is een overeenkomst met de gemeenschap om je heen, en daarmee veranderlijk 'zoals de menselijke duim is geëvolueerd', zoals hij zelf zei. Rorty's filosofie wortelt in het pragmatisme van Amerikaanse filosofen als Charles Pierce, John Dewey en William James, die al ruim honderd jaar geleden verkoos zich te richten op 'dat wat beter voor ons is te geloven' boven 'een accurate representatie van de realiteit'. Hij was schatplichtig aan Wittgenstein en Heidegger, 'omdat zij ernaar streefden hun lezers, en de hele samenleving, te bevrijden van afgedragen vocabulaires en attitudes. Maar Rorty week met zijn doorbraak, het boek *Philosophy and the Mirror of Nature* (1979), van hen af waar zij nog geloofden in een extern bestaande waarheid. Dat proberen te begrijpen was volgens hem absurd, net zoals de platonische opvatting van een Waarheid absurd was. Daarmee verwierf Rorty een reputatie als peetvader van het postmodernisme. Rorty brak radicaal met de epistemologie ofwel kennisleer, tot dan toe de basis van de moderne filosofie. Het onderzoeken van de oorsprong en reikwijdte van het weten moest in de filosofie plaatsmaken voor een praktische toepasbaarheid. Filosofie moest van zijn voetstuk. En dat betekende volgens Rorty 'net zo min het einde van de filosofie als het impressionisme het einde van de schilderkunst betekende'. Het betekende wel dat zijn filosofie radicaler en politieker werd. In *Contingency, Irony and Solidarity* (1989) openbaarde Rorty zich als een filosoof die betrokkenheid en ironie in zich wist te verenigen. Ironie in die zin dat de intellectueel zichzelf en de systemen om hem heen voortdurend in twijfel trekt, betrokken in zijn geloof in een publieke moraal. Die kenmerkt zich door een zoektocht naar solidariteit. Volgens Rorty is die solidariteit in een liberale democratie te vinden door een gemeenschappelijke gevoeligheid voor lijden en een afkeer van wreedheid. Bij het ontwikkelen van die gevoeligheid speelt de literatuur een belangrijke rol, omdat die het inlevingsvermogen vergroot. Rorty keerde daarmee deels terug naar zijn jeugd. 'Op mijn twaalfde wist ik dat de kern van het menszijn ligt in het levenslang vechten tegen sociale ongelijkheid', schreef hij ooit. Hij groeide op in een links-intellectueel milieu, zijn ouders waren trotskisten. Op zijn vijftiende ging hij studeren aan de universiteit van Chicago.

Hij gaf les aan verschillende universiteiten waaronder Princeton, Virginia en Stanford. In 1997 hield hij de Spinoza-leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam. Naast filosofie hield Rorty zich bezig met de studie van orchideeën en was hij bezielde liefhebber van vlinders en vogels. In 2000 zei hij in het VPRO-programma *Van de schoonheid en de troost*: 'Een wereld die die ene roos heeft gekend, die ene bijzondere vlinder, een wereld die Nabokov heeft voortgebracht, die wereld is beter af dan de wereld waarin dat alles niet opdook. Ik weet niet hoe ik dat alles moet beargmenteren. Met filosofie heeft het niets te maken.'

Wieteke van Zeil

Richard Rorty, dankjewel!